

EMERYTURY I RENTY Z ZUS USTALANE NA PODSTAWIE UMOWY O ZABEZPIECZENIU SPOŁECZNYM MIĘDZY POLSKĄ A KANADĄ

Podstawy prawne koordynacji

Z dniem 1 października 2009 r. wchodzi w życie **umowa o zabezpieczeniu społecznym z dnia 2 kwietnia 2008 r. między Rzeczpospolitą Polską a Kanadą**¹ (zwana dalej umową), która stanowi podstawę prawną koordynacji systemów emerytalno-rentowych Polski i Kanady.

Przepisy tej umowy mają na celu m.in. ułatwienie nabywania przez osoby pracujące w Polsce i w Kanadzie uprawnień do świadczeń emerytalno-rentowych oraz pobieranie świadczeń z tych państw.

Na podstawie wymienionego aktu prawnego w dniu 2 kwietnia 2008 r. zawarte zostało Porozumienie Administracyjne w sprawie stosowania umowy o zabezpieczeniu społecznym między Rzeczpospolitą Polską a Kanadą, określające procedury postępowania przy ubieganiu się o świadczenia emerytalno-rentowe z zastosowaniem uregulowań umowy.

¹ Dziennik Ustaw z 2009 r. nr 133, poz. 1095.

Kto korzysta z postanowień umowy?

Z przepisów umowy, w zakresie świadczeń emerytalno-rentowych, korzystają: • obywatele Rzeczypospolitej Polskiej • obywatele Kanady • osoby nieposiadające obywatelstwa żadnego z obu wymienionych państw (czyli obywatele państw trzecich oraz tzw. bezpaństwowcy).

Postanowienia umowy dotyczą osób, które podlegały ubezpieczeniom społecznym w Polsce i w Kanadzie, wykonując szeroko rozumianą aktywność zawodową – w szczególności jako pracownicy, osoby prowadzące działalność na własny rachunek, osoby pracujące na podstawie umów cywilnoprawnych – lub na podstawie innych tytułów do ubezpieczeń.

Z jej uregulowań korzystają także osoby ubiegające się o renty rodzinne po wyżej wymienionych osobach.

Osoby, o których mowa wyżej, objęte są umową bez względu na ich państwo zamieszkania (w Polsce, w Kanadzie czy w państwie trzecim).

Jakie świadczenia są objęte umową polsko-kanadyjską?

Przepisami umowy z 2 kwietnia 2008 r. są objęte następujące **polskie** świadczenia emerytalno-rentowe, realizowane przez ZUS: • emerytury • renty z tytułu niezdolności do pracy • renty rodzinne • renty z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych oraz jednorazowe odszkodowania • zasiłki pogrzebowe.

Umowa ma również zastosowanie do świadczeń emerytalno-rentowych z ubezpieczenia społecznego rolników, realizowanych przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Po stronie **kanadyjskiej** umową są objęte świadczenia przysługujące na podstawie:

- Ustawy Zabezpieczenia Emerytalnego i ustanowionych zgodnie z nią przepisów prawnych oraz
- Planu Emerytalno-Rentowego Kanady i ustanowionych zgodnie z nim przepisów prawnych.

Wymienione uregulowania przewidują: • emeryturę z tytułu okresów zamieszkania (old age security) • emeryturę z tytułu zakończenia zatrudnienia (retirement pension) • świadczenia dla osób pozostałych przy życiu (survivors' benefits) • świadczenie z tytułu śmierci (death benefits) • rentę z tytułu niezdolności do pracy (disability benefits) • świadczenia dla dzieci (surviving child or disabled contributor's child).

Umowa polsko-kanadyjska – do czasu zawarcia uzupełniającej umowy międzynarodowej – nie ma zastosowania do świadczeń przysługujących na podstawie Planu Emerytalno-Rentowego prowincji Quebec.

Do kogo skierowana jest ulotka?

Niniejsza ulotka adresowana jest do osób, które:

- ubiegają się o świadczenia emerytalno-rentowe z ZUS na podstawie okresów ubezpieczenia (tzw. okresów uznawanych) przebytych w Polsce i w Kanadzie, albo
- mieszkają w Kanadzie i ubiegają się o świadczenia emerytalno-rentowe z ZUS na podstawie okresów ubezpieczenia przebytych wyłącznie w Polsce, albo
- mieszkają w Kanadzie i są zainteresowane otrzymywaniem przysługującego im świadczenia emerytalno-rentowego z ZUS w państwie zamieszkania.

Zasada równego traktowania

Zgodnie z zasadą równego traktowania osoby, w odniesieniu do których stosuje się postanowienia umowy, podlegają zobowiązaniom drugiej strony i są uprawnione do świadczeń przewidzianych przez jej ustawodawstwo na takich samych warunkach jak obywatele tej drugiej strony.

Zabroniona jest zatem dyskryminacja osoby, która podlegała ubezpieczeniom społecznym w Polsce i Kanadzie – zarówno przy ubieganiu się o świadczenia emerytalno-rentowe z Kanady, jak i przy ubieganiu się o świadczenia z Polski.

Emerytura, renty z tytułu niezdolności do pracy i renty rodzinne dla osób, które pracowały w Polsce i w Kanadzie

► Równoległe ustalanie prawa do emerytury lub renty w Polsce i w Kanadzie

Przepisy prawne Polski i Kanady decydują komu, i po spełnieniu jakich warunków, przysługuje prawo do świadczeń emerytalno-rentowych w każdym z tych państw.

Osoba, która pracowała i podlegała ubezpieczeniom w Polsce i w Kanadzie może uzyskać emeryturę lub rentę zarówno z Polski, jak i z Kanady, o ile spełnia warunki wymagane w tych państwach. W przypadku spełnienia wymaganych warunków w obydwu państwach, możliwe jest więc pobieranie emerytury lub renty z każdego z tych państw.

Informacje o warunkach nabywania prawa do emerytur i rent z ZUS, a także zasady obliczania ich wysokości, zawarte są w odrębnych ulotkach informacyjnych, pt.: *Emerytura z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Nowa emerytura z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Renta z tytułu niezdolności do pracy, Renta rodzinna*. Są one dostępne w każdej jednostce ZUS.

Informacje o warunkach nabywania prawa oraz obliczania wysokości okresowej emerytury kapitałowej, ze środków zgromadzonych w otwartym funduszu emerytalnym, która również jest objęta umową, zawarte są w ulotce informacyjnej pt. *Okresowa emerytura kapitałowa ze środków zgromadzonych w OFE*.

Wiadomości na temat wyżej wymienionych świadczeń można znaleźć także w serwisie internetowym Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, pod adresem: www.zus.pl.

Informacje na temat świadczeń z kanadyjskiego systemu zabezpieczenia społecznego dostępne są w instytucji kanadyjskiej (adres na s. 20 ulotki) oraz na stronie internetowej: www.servicecanada.gc.ca.

► Uwzględnianie (sumowanie) okresów dla przyznania świadczeń

Umowa przewiduje uwzględnianie (sumowanie) **okresów uznawanych** przebytych w jednym państwie przy ustalaniu prawa i wysokości świadczeń w drugim państwie.

Oznacza to, że jeżeli osoba zainteresowana uzyskaniem prawa do emerytury lub renty w jednym państwie-stronie umowy nie posiada okresu uznawanego wymaganego do uzyskania tego świadczenia, wówczas dla celów przyznania emerytury lub renty uwzględnia się (dolicza, sumuje) również zagraniczne okresy uznawane przebyte w drugim państwie.

Pojęcie *okres uznawany* oznacza na gruncie umowy:

- w odniesieniu do Polski – okresy uwzględniane przy ustalaniu prawa do świadczeń emerytalno-rentowych zgodnie z ustawodawstwem polskim, tj. okresy składkowe i nieskładkowe wynikające z tego ustawodawstwa,
- w odniesieniu do Kanady:
 - okresy składkowe uwzględniane dla celów ustalenia świadczeń zgodnie z Planem Emerytalno-Rentowym Kanady (Canada Pension Plan) oraz okresy, podczas których wypłacana jest renta z tytułu niezdolności do pracy zgodnie z tym Planem, a także
 - okresy zamieszkiwania uwzględniane dla celów ustalenia emerytury zgodnie z Ustawą Zabezpieczenia Emerytalnego (Old Age Security Act).

Jeśli np. 65-letni mężczyzna, urodzony przed 1 stycznia 1949 r., ubiegający się o emeryturę z ZUS nie posiada 25-letniego okresu ubezpieczenia w Polsce (okresu składkowego i nieskładkowego), wymaganego do uzyskania tej emerytury zgodnie z polskimi przepisami, wówczas ZUS uwzględni (zsumuje) również jego kanadyjskie okresy uznawane, potwierdzone przez właściwą kanadyjską instytucję i sprawdzi, czy po doliczeniu tych okresów zainteresowany spełnia warunki do przyznania polskiej emerytury.

Jeżeli na podstawie okresów uznawanych przebytych w obu państwach osoba nie nabywa prawa do emerytury lub renty w danym państwie, uwzględnieniu podlegają także okresy uznawane przebyte zgodnie z przepisami państwa trzeciego, tj. w państwie innym niż Polska lub Kanada, z którym obydwa państwa mają zawartą umowę o zabezpieczeniu społecznym przewidującą uwzględnianie (sumowanie) okresów.

Jeśli np. 60-letnia kobieta, urodzona przed 1 stycznia 1949 r., nie nabyła prawa do emerytury z ZUS ponieważ w Polsce i Kanadzie posiada łącznie okresy uznawane wynoszące 12 lat – zamiast wymaganych okresów wynoszących co najmniej 20 lat – natomiast posiada również okresy ubezpieczenia we Francji wynoszące 10 lat (Polska i Kanada mają zawarte z Francją umowy przewidujące sumowanie okresów), wówczas ZUS uwzględni ten francuski okres ubezpieczenia i przyzna zainteresowanej emeryturę, bowiem łącznie, w Polsce, Kanadzie i we Francji, udowodniła wymagany okres ubezpieczenia.

► **Obliczanie proporcjonalnej emerytury lub renty z ZUS ustalonej w uwzględnieniem okresów kanadyjskich**

Jeżeli do uzyskania prawa do emerytury lub renty z ZUS konieczne jest uwzględnienie kanadyjskich okresów uznawanych przebytych przez osobę zainteresowaną, wówczas świadczenie obliczane jest w wysokości proporcjonalnej. ZUS dokonuje obliczenia w następujący sposób:

- w pierwszej kolejności oblicza teoretyczną (pełną) kwotę emerytury lub renty, jaka przysługiwałaby osobie zainteresowanej, gdyby wszystkie jej okresy uznawane przebyte w Polsce i w Kanadzie (ewentualnie także w państwie trzecim, w przypadku uwzględnienia takich okresów) zostały przebyte w Polsce,
- następnie, na podstawie kwoty teoretycznej, oblicza rzeczywistą (proporcjonalną) kwotę emerytury lub renty, odpowiadającą stosunkowi okresów uznawanych przebytych w Polsce do sumy wszystkich okresów przebytych w obu państwach-stronach umowy (ewentualnie także w państwie trzecim, w przypadku uwzględnienia takiego okresu).

Tak obliczona kwota proporcjonalnej emerytury lub renty stanowi kwotę świadczenia należną osobie zainteresowanej z ZUS.

Jeśli np. ZUS ustalił mężczyźnie, urodzonemu przed 1 stycznia 1949 r., emeryturę na podstawie 16 lat jego polskich okresów ubezpieczenia oraz 10 lat okresów uznawanych w Kanadzie, emerytura z ZUS zostanie obliczona w następujący sposób:

- najpierw ZUS obliczy kwotę teoretyczną (pełną) emerytury, jaką zainteresowany uzyskałby, gdyby łączny okres ubezpieczenia wynoszący 26 lat, w Polsce i w Kanadzie, został przebyty w Polsce,
- następnie, na podstawie kwoty teoretycznej, obliczy rzeczywistą (częściową) kwotę emerytury, odpowiadającą stosunkowi polskich okresów do sumy polskich i kanadyjskich okresów; w tym przypadku będzie to 16/26 kwoty teoretycznej, ponieważ osoba zainteresowana posiada w Polsce 16-letni okres ubezpieczenia, natomiast łącznie, w Polsce i w Kanadzie, posiada 26-letni okres uznawany.

W efekcie ZUS przyzna osobie zainteresowanej ustaloną w ten sposób proporcjonalną emeryturę.

Zasada obliczania proporcjonalnego świadczenia z uwzględnieniem kanadyjskich okresów uznawanych **nie dotyczy emerytury z ZUS przysługującej ze zreformowanego systemu**, tzw. nowej emerytury², a także rent rodzinnych po osobach pobierających lub spełniających warunki do takiej emerytury. Świadczenia te ustalane są na podstawie środków zewidencjonowanych na koncie emerytalnym w ZUS, obejmujących zwaloryzowane składki oraz kapitał początkowy (bez uwzględniania kanadyjskich okresów uznawanych).

Jeżeli np. ZUS ustali prawo do nowej emerytury 65-letniemu mężczyźnie, urodzonemu po 31 grudnia 1948 r., będącemu członkiem otwartego funduszu emerytalnego(OFE), posiadającemu 7-letni okres ubezpieczenia w Polsce oraz 17-letni okres uznawany przebyty w Kanadzie, wysokość świadczenia zostanie obliczona wyłącznie na podstawie środków zewidencjonowanych na koncie emerytalnym zainteresowane-

² Odnosi się do osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r.

go prowadzonym przez ZUS, obejmujących składki opłacone w okresie 7 lat ubezpieczenia w Polsce.

W przypadku gdy nowa emerytura z ZUS dla osoby zamieszkałej w Polsce jest niższa od kwoty najniższej polskiej emerytury, kanadyjskie okresy uznawane są uwzględniane przy ustalaniu świadczenia, gdy osoba zainteresowana spełnia – wymagany do uzyskania dopłaty do kwoty najniższej polskiej emerytury – warunek posiadania określonego okresu ubezpieczenia, wynoszącego 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn.

Kwotę dopłaty do wysokości najniższej polskiej emerytury stanowi różnica między kwotą najniższej polskiej emerytury a sumą kwot: polskiej emerytury z ZUS (i emerytury z II filaru, jeśli dana osoba pobiera takie świadczenie) oraz kanadyjskiej emerytury lub renty.

Po obliczeniu – na podstawie środków zgromadzonych na koncie emerytalnym w ZUS – wysokości emerytury dla 60-letniej kobiety zamieszkałej w Polsce, urodzonej w 1949 r., będącej członkiem otwartego funduszu emerytalnego okazało się, że suma jej emerytur, z ZUS i okresowej emerytury kapitałowej z OFE, jest niższa od kwoty najniższej polskiej emerytury. Zainteresowana posiada jedynie 10-letni okres ubezpieczenia w Polsce, który nie gwarantuje jej prawa do podwyższenia emerytury do kwoty najniższej emerytury. Jednakże po uwzględnieniu 14-letniego okresu uznawanego przebytego w Kanadzie będzie jej przysługiwać dopłata do minimalnej emerytury, o ile suma emerytur: z ZUS, okresowej emerytury kapitałowej z OFE oraz emerytury kanadyjskiej, będzie niższa od kwoty najniższej polskiej emerytury.

Kwotę dopłaty stanowi różnica między obowiązującą kwotą najniższej polskiej emerytury a sumą kwot wymienionych trzech świadczeń.

► **Obliczanie emerytury lub renty z ZUS ustalanej bez konieczności uwzględniania okresów kanadyjskich**

Jeżeli do uzyskania prawa do emerytury lub renty z ZUS – do której prawo zależy od wymiaru okresów składkowych i nieskładkowych – nie ma konieczności uwzględnienia kanadyjskich okresów uznawanych, wówczas wysokość emerytury lub renty obliczana jest wyłącznie na podstawie okresów ubezpieczenia w Polsce (emerytura lub renta krajowa), bez uwzględniania okresów kanadyjskich.

Jednakże ZUS obliczy również kwotę emerytury lub renty proporcjonalnej, jaka przysługiwałaby na podstawie łączonych okresów, przebytych w Polsce i w Kanadzie, i gdyby okazało się, że byłaby ona wyższa od kwoty emerytury lub renty obliczonej za wyłącznie polskie okresy uznawane (emerytury lub renty krajowej), to osobie zainteresowanej zostanie przyznana emerytura lub renta proporcjonalna.

Jeśli np. ZUS ustala rentę z tytułu niezdolności do pracy osobie mającej 15-letni okres ubezpieczenia w Polsce, wystarczający do nabycia prawa do renty, a posiadającej również 8-letni okres uznawany przebyty w Kanadzie, to obliczy wysokość tej renty w następujący sposób:

- *z jednej strony obliczy rentę na podstawie wyłącznie polskiego okresu ubezpieczenia – wynoszącego 15 lat,*
- *z drugiej strony obliczy rentę proporcjonalną – tj. najpierw obliczy teoretyczną kwotę renty na podstawie 23-letnich łączonych okresów uznawanych przebytych w obydwu państwach, w Polsce i w Kanadzie, a następnie obliczy rentę w wysokości proporcjonalnej, która w omawianym przypadku stanowi 15/23 kwoty teoretycznej,*
- *następnie porówna kwoty ustalone w obu wariantach i przyzna świadczenie korzystniejsze dla osoby zainteresowanej.*

► Podstawa wymiaru świadczeń z ZUS dla osób posiadających – oprócz polskich okresów ubezpieczenia – kanadyjskie okresy uznawane

Podstawę wymiaru emerytury na dotychczasowych, tzw. starych zasadach³ lub renty z tytułu niezdolności do pracy – dla osoby posiadającej, oprócz polskich okresów ubezpieczenia, również kanadyjskie okresy uznawane – stanowi przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (przed dniem 1 stycznia 1999 r. – na ubezpieczenie społeczne), na podstawie polskich przepisów prawnych z okresu 10 kolejnych lat kalendarzowych, wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zainteresowany zgłosił wniosek o emeryturę lub rentę. Przy ustalaniu wymienionych 10 lat kalendarzowych nie uwzględnia się pełnych lat kalendarzowych okresów uznawanych przebytych w Kanadzie.

Jeżeli w okresie 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok złożenia wniosku o emeryturę lub rentę zainteresowany nie był ubezpieczony w Polsce, podstawę wymiaru emerytury lub renty stanowi przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne, na podstawie polskich przepisów prawnych, z okresu kolejnych 10 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zainteresowany przystąpił po raz pierwszy do kanadyjskiego systemu ubezpieczenia.

Na wniosek osoby zainteresowanej podstawę wymiaru emerytury lub renty stanowić może także przeciętna podstawa wymiaru składki na podstawie pol-

³ Dotyczy osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r. oraz niektórych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r. a przed dniem 1 stycznia 1969 r.

szych przepisów prawnych, z okresu 20 lat kalendarzowych, przypadających przed rokiem złożenia wniosku o emeryturę lub rentę, wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu w Polsce.

Podstawę wymiaru renty rodzinnej po osobach, które w chwili śmierci miały ustalone prawo do emerytury na starych zasadach lub renty z tytułu niezdolności do pracy, bądź spełniały warunki do uzyskania tych świadczeń, stanowi podstawa wymiaru świadczenia, które przysługiwało bądź mogłoby przysługiwać zmarłemu.

► Podstawa obliczenia nowej emerytury z ZUS dla osób posiadających – oprócz polskich okresów ubezpieczenia – również kanadyjskie okresy uznawane

Nowa emerytura – dotycząca osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r. – stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia emerytury przez średnie dalsze trwanie życia⁴ dla osób w wieku równym wiekowi, w jakim ubezpieczony przechodzi na emeryturę.

Podstawę obliczenia nowej emerytury stanowi kwota zwaloryzowanych składek na ubezpieczenie emerytalne oraz zwaloryzowanego kapitału początkowego.

Podstawę obliczenia renty rodzinnej po osobie, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do nowej emerytury lub spełniała warunki do uzyskania tego świadczenia, stanowi podstawa obliczenia świadczenia, które przysługiwało lub przysługiwałoby zmarłemu.

Kanadyjskie okresy uznawane nie są uwzględniane przy ustalaniu podstawy obliczenia nowej emerytury oraz renty rodzinnej po osobach, które w chwili śmierci miały ustalone prawo do nowej emerytury lub spełniały warunki do uzyskania tej emerytury.

► Minimalne okresy uznawane, podlegające sumowaniu z okresami uznawanymi przebytymi w drugim państwie-stronie umowy

Jeżeli polski okres ubezpieczenia jest krótszy niż 1 rok i na jego podstawie nie powstaje prawo do polskiej emerytury lub renty, polska instytucja właściwa nie jest zobowiązana do przyznania świadczeń na podstawie tego okresu.

Kobieta urodzona przed 1 stycznia 1949 r., ubiegająca się o emeryturę na dotychczasowych zasadach, ma okres pracy (ubezpieczenia) w Polsce wynoszący 10 miesięcy,

⁴ Tablice trwania życia – uwzględniające średnie dalsze trwanie życia, wspólne dla kobiet i mężczyzn, wyrażone w miesiącach dla wieku ubezpieczonego – ogłasza corocznie Prezes Głównego Urzędu Statystycznego w Monitorze Polskim, w formie komunikatu.

z tytułu którego to okresu nie powstaje prawo do emerytury z ZUS, gdyż minimalny okres składkowy i nieskładkowy dla zainteresowanej wynosi 15 lat. Osoba ta posiada także 21-letni kanadyjski okres uznawany. Ponieważ okres ubezpieczenia w Polsce jest krótszy niż 1 rok, ZUS nie ma podstaw do uwzględnienia kanadyjskiego okresu uznawanego dla celów ustalenia polskiej emerytury i w konsekwencji odmówi zainteresowanej prawa do emerytury z powodu niespełnienia warunku posiadania wymaganego okresu ubezpieczenia.

Również w sytuacji, gdy kanadyjski okres uznawany jest krótszy niż 1 rok, i na jego podstawie nie powstaje prawo do kanadyjskiej emerytury lub renty, instytucja kanadyjska nie jest zobowiązana do przyznania świadczeń z systemu tego państwa, ani też nie ma podstaw do uwzględnienia polskich okresów ubezpieczenia. Okresy uznawane krótsze niż 1 rok, z tytułu których nie przysługuje prawo do świadczenia w państwie, w którym zostały one przebyte, uwzględnia instytucja drugiego państwa-strony umowy przy ustalaniu świadczeń uzależnionych od długości posiadanych okresów ubezpieczenia.

W przypadku gdy przy ustalaniu prawa do polskiej emerytury lub renty został uwzględniony kanadyjski okres uznawany krótszy niż 1 rok, ZUS obliczy wysokość polskiej emerytury lub renty w wysokości proporcjonalnej – z zastosowaniem proporcji polskiego okresu ubezpieczenia do sumy polskich i kanadyjskich okresów uznawanych.

Jeżeli np. osoba urodzona przed 1 stycznia 1949 r., ubiegająca się o emeryturę – oprócz okresów ubezpieczenia w Polsce, wynoszących 14 lat i 6 miesięcy, tj. 174 miesiące – posiada 10-miesięczny okres uznawany przebyty w Kanadzie, z tytułu którego nie powstaje prawo do kanadyjskiego świadczenia, wówczas instytucja kanadyjska nie jest zobowiązana do przyznania świadczenia. Natomiast ZUS, przy ustalaniu polskiej emerytury, uwzględni ten 10-miesięczny okres kanadyjski i obliczy polskie świadczenie w wysokości proporcjonalnej (w proporcji 174/184 kwoty teoretycznej, przysługującej za 184-miesięczny okres na podstawie polskiego ustawodawstwa).

Renta z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej

Prawo do polskich świadczeń z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych Zakład Ubezpieczeń Społecznych ustala tylko wtedy, gdy dana osoba podlegała ubezpieczeniom społecznym w Polsce w chwili zaistnienia wypadku przy pracy lub powstania choroby zawodowej.

Prawo i wysokość tych świadczeń ZUS ustala w oparciu o polskie przepisy prawne, na podstawie wyłącznie polskich okresów ubezpieczenia, bez uwzględniania okresów przebytych w Kanadzie.

Szczegółowe informacje na ten temat można znaleźć w serwisie www.zus.pl.

Zasiłek pogrzebowy

Polska i kanadyjska instytucja ubezpieczeniowa dokonują ustalenia uprawnień do zasiłku pogrzebowego oraz jego wypłaty niezależnie od siebie, stosując w tym zakresie wewnętrzne przepisy prawne.

Szczegółowe informacje na temat zasiłku pogrzebowego ustalanego przez ZUS, na podstawie polskich przepisów prawnych, można znaleźć w serwisie www.zus.pl.

Emerytura lub renta dla osób posiadających wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, zamieszkałych na terytorium Kanady

Jeżeli osoba zainteresowana uzyskaniem emerytury lub renty z ZUS posiada wyłącznie okresy ubezpieczenia przebyte w Polsce, ustalenia uprawnień do emerytury lub renty dokonuje wyłącznie ZUS, zgodnie z przepisami polskimi.

Osoba taka może uzyskać świadczenie z Polski, o ile spełnia warunki wymagane do nabycia tego świadczenia, określone w polskich przepisach prawnych.

Ocena niezdolności do pracy dla celów rentowych

Oceny niezdolności do pracy, ustalenia jej stopnia, daty powstania, trwałości lub przewidywanego okresu trwania oraz innych okoliczności związanych z niezdolnością do pracy mających wpływ na prawo do renty, dokonuje,

w formie orzeczenia, lekarz orzecznik ZUS, a w razie zgłoszenia sprzeciwu od orzeczenia lekarza orzecznika ZUS – komisja lekarska ZUS. Organy te wydają orzeczenie także wtedy, gdy osoba ubiegająca się o świadczenie mieszka w Kanadzie. W takim przypadku lekarz orzecznik ZUS dokonuje oceny niezdolności do pracy na podstawie opinii lekarskiej sporządzonej przez lekarza prowadzącego osoby zainteresowanej lub na podstawie dokumentacji dostarczonej przez osobę ubiegającą się o rentę.

Zgodnie z polskimi przepisami za niezdolną do pracy uznaje się osobę, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania tej zdolności po przekwalifikowaniu. Wyróżnia się:

- całkowitą niezdolność do pracy – orzekałą w przypadku osoby, która utraciła zdolność do wykonywania jakiejkolwiek pracy, albo
- częściową niezdolność do pracy – orzekałą w przypadku osoby, która utraciła w znacznym stopniu zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji.

U osoby, która wskutek naruszenia sprawności organizmu wymaga stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innej osoby w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych, stwierdza się niezdolność do samodzielnej egzystencji.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie jest związany ustaleniami, dotyczącymi oceny niezdolności do pracy, dokonanymi dla potrzeb przyznawania świadczeń inwalidzkich na podstawie przepisów kanadyjskich.

Gdzie złożyć wniosek o emeryturę lub rentę i jak go sporządzić?

► Równoczesne rozpatrywanie uprawnień do polskich i kanadyjskich świadczeń emerytalno-rentowych

Osoba posiadająca okresy ubezpieczenia w Polsce i w Kanadzie wniosek o emeryturę lub rentę składa w instytucji ubezpieczeniowej jednego z państw-stron umowy. Nie ma więc konieczności składania wniosku odrębnie w każdym państwie.

Wniosek ten uruchamia automatycznie równoczesne rozpatrywanie uprawnień do emerytury lub renty w obydwu państwach, w których osoba zainteresowana podlegała ubezpieczeniom, a data złożenia wniosku jest wiążąca dla instytucji obu państw-stron umowy.

W odniesieniu do osoby urodzonej po 31 grudnia 1948 r., która ukończyła 60 lat, będącej członkiem otwartego funduszu emerytalnego, zgłoszenie wniosku o polską emeryturę z ZUS powoduje równoczesne ustalenie przez ZUS prawa do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (I filar) oraz prawa do okresowej emerytury kapitałowej przysługującej w oparciu o środki zgromadzone w otwartym funduszu emerytalnym (II filar).

Bardzo ważne jest podanie we wniosku o świadczenia ustalane przez ZUS odpowiednich identyfikatorów numerycznych, a mianowicie: posiadanych numerów PESEL i NIP, a w razie gdy danej osobie nie nadano tych numerów lub jednego z nich – **serii i numeru dowodu osobistego lub paszportu** (dotyczy także paszportu zagranicznego).

► **Osoba zamieszkała w Polsce**

Osoba zamieszkała w Polsce, **posiadająca okresy uznawane przebyte w Polsce i w Kanadzie**, wniosek o emeryturę lub rentę składa w odpowiedniej polskiej instytucji ubezpieczeń społecznych, tj. w ZUS albo KRUS, w zależności od tego, któremu systemowi w Polsce podlegała ostatnio.

W ZUS instytucją właściwą do rozpatrzenia wniosku o emeryturę lub rentę, z zastosowaniem przepisów polsko-kanadyjskiej umowy o zabezpieczeniu społecznym, jest **I Oddział ZUS w Łodzi – Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych** (patrz: s. 19).

Osoba zamieszkała w Polsce wniosek o emeryturę lub rentę może złożyć bezpośrednio w wyżej wymienionej jednostce ZUS, albo też za pośrednictwem najbliższej placówki ZUS w miejscu swojego zamieszkania.

Ubiegając się w ZUS o świadczenia polskie i świadczenia kanadyjskie, należy wypełnić wniosek na formularzu przewidzianym przez ZUS:

- ZUS Rp-1E (*Wniosek o emeryturę*),
- ZUS Rp-1R (*Wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy*),
- ZUS Rp-2 (*Wniosek o rentę rodzinną*).

Do wniosku należy dołączyć wypełniony formularz ZUS Rp-6 oraz dokumenty uzasadniające prawo do polskich świadczeń i obliczenie ich wysokości (m.in. legitymacje ubezpieczeniowe, świadectwa pracy, zaświadczenia ZUS Rp-7, wyciągi z aktów stanu cywilnego, odpowiednią dokumentację medyczną).

Wraz ze stosownym wnioskiem o świadczenie polskie należy przedłożyć odpowiedni wniosek o świadczenie kanadyjskie, jeżeli intencją wnioskodawcy jest uzyskanie również świadczenia z Kanady:

- PL-CAN 1 (*Wniosek o kanadyjskie świadczenia z tytułu starości, emeryturę oraz dla osób pozostałych przy życiu na podstawie Umowy o zabezpieczeniu społecznym zawartej pomiędzy Kanadą i Rzeczpospolitą Polską*),

- PL-CAN 1 (DI) (*Wniosek o rentę inwalidzką z Planu Emerytalno-Rentowego Kanady na podstawie Umowy o zabezpieczeniu społecznym zawartej pomiędzy Kanadą i Rzeczpospolitą Polską*); wniosek ten trzeba złożyć razem z kwestionariuszem dotyczącym inwalidztwa, raportem medycznym (część A wypełnia wnioskodawca, część B wypełnia lekarz) oraz zgodą dla Service Canada na uzyskiwanie danych osobowych,
- PL-CAN 3 (*Wniosek o świadczenia dla dziecka z Planu Emerytalno-Rentowego Kanady na podstawie Umowy o zabezpieczeniu społecznym zawartej pomiędzy Kanadą i Rzeczpospolitą Polską*).

W przypadku ubiegania się o kanadyjskie świadczenie uzależnione od niezdolności do pracy, do wniosku należy także dołączyć posiadaną dokumentację medyczną.

Formularze wymienionych wniosków dostępne są w placówkach oraz na stronie internetowej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Po wszczęciu postępowania w ZUS wniosek o świadczenie kanadyjskie przekazywany jest kanadyjskiej instytucji właściwej w celu rozpatrzenia. Data zgłoszenia wniosku w ZUS jest wiążąca dla instytucji kanadyjskiej.

Nie ma również przeszkód, aby osoba zamieszkała w Polsce zgłosiła wniosek o świadczenia polskie i kanadyjskie w instytucji kanadyjskiej. W takiej sytuacji wniosek, w zakresie uprawnień do świadczeń kanadyjskich, zostanie rozpatrzone przez instytucję kanadyjską, natomiast w zakresie świadczeń przysługujących na podstawie polskich przepisów zostanie przekazany do rozpatrzenia właściwej polskiej instytucji, tj. odpowiednio ZUS albo KRUS.

Osoba zamieszkała w Polsce, **posiadająca wyłącznie kanadyjskie okresy uznawane**, wniosek o świadczenia kanadyjskie przekazuje bezpośrednio instytucji kanadyjskiej. Wniosek taki można zgłosić także za pośrednictwem ZUS, który przekaże go do instytucji właściwej w Kanadzie.

► Osoba zamieszkała w Kanadzie

Osoba zamieszkała w Kanadzie, **posiadająca okresy uznawane przebyte w Polsce i w Kanadzie**, wniosek o emeryturę lub rentę składa we właściwej kanadyjskiej instytucji ubezpieczeń społecznych, tj. **International Operations Service Canada, Human Resources and Social Development Canada** (patrz: s. 20).

Osoba zamieszkała w Kanadzie wniosek o emeryturę lub rentę może złożyć bezpośrednio w wyżej wymienionej instytucji albo za pośrednictwem najbliższej placówki Service Canada.

Ubiegając się w instytucji kanadyjskiej o świadczenia polskie i świadczenia kanadyjskie dla celów uzyskania świadczenia kanadyjskiego trzeba wypełnić

wniosek na formularzu przewidzianym przez tę instytucję, natomiast dla celów przyznania świadczenia z ZUS trzeba wypełnić:

- CAN-PL 1 (*Wniosek o polską emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy*),
- CAN-PL 2 (*Wniosek o polską rentę rodzinną*),
- CAN-PL 6 (*Wniosek o wypłatę polskiego zasiłku pogrzebowego*).

Do wniosku o świadczenie z ZUS należy dołączyć dokumenty uzasadniające prawo do polskich świadczeń i obliczenie ich wysokości. Okresy zatrudnienia powinny być udokumentowane zaświadczeniami pracodawców, świadectwami pracy lub legitymacją ubezpieczeniową zawierającą wpisy o zatrudnieniu, dokonywane w trakcie zatrudnienia albo dokonane niezwłocznie po rozwiązaniu stosunku pracy.

Zaświadczenie potwierdzające okres **zatrudnienia w Polsce** może wystawić:

- pracodawca w oparciu o posiadane akta osobowe pracownika,
- prawny następca pracodawcy na podstawie przejętych akt osobowych pracownika,
- jednostka przechowująca dokumenty zlikwidowanego zakładu pracy (organ założycielski, organ nadrzędny, archiwum lub firma przechowalnicza).

Szczegółowe informacje na temat środków dowodowych dostępne są na stronie internetowej www.zus.pl.

Dokumentem potwierdzającym **wysokość wynagrodzeń** – dla celów ustalenia podstawy wymiaru świadczeń emerytalno-rentowych – jest zaświadczenie wystawione przez pracodawcę na formularzu ZUS Rp-7 lub legitymacja ubezpieczeniowa zawierająca odpowiednie wpisy o okresach zatrudnienia i osiągniętych wynagrodzeniach. Zaświadczenie ZUS Rp-7 powinno być wystawione przez pracodawcę lub prawnego następcę pracodawcy na podstawie dokumentacji płacowej. Jeżeli dokumentacja taka nie istnieje, zaświadczenie o wysokości osiągniętych wynagrodzeń może być wydane na podstawie danych zawartych w aktach osobowych pracownika, np. w umowie o pracę, pismach o powołaniu, mianowaniu oraz w innych pismach, określających wynagrodzenie danej osoby. Jeżeli zainteresowany nie ma możliwości uzyskania wymaganych zaświadczeń, możliwe jest przyjęcie kopii dokumentacji płacowej sporządzonej przez archiwum lub uwierzytelnionej kopii sporządzonej przez inne instytucje przechowujące dokumentację danego zakładu pracy bądź prywatną firmę przechowalniczą.

W przypadku ubiegania się w instytucji kanadyjskiej o świadczenie z ZUS uzależnione od niezdolności do pracy, do wniosku należy także dołączyć po-

siadaną dokumentację medyczną oraz wypełniony przez lekarza prowadzącego formularz ZUS N-11C/KANADA.

Formularze wniosków są dostępne na stronie internetowej www.zus.pl, a także na stronie internetowej instytucji kanadyjskiej – Service Canada, Human Resources and Social Development Canada – www.servicecanada.gc.ca.

Po wszczęciu postępowania w instytucji kanadyjskiej wniosek o świadczenie polskie przekazywany jest polskiej instytucji właściwej w celu rozpatrzenia, tj. odpowiednio ZUS lub KRUS. Data zgłoszenia wniosku w instytucji kanadyjskiej jest wiążąca dla ZUS i KRUS.

Nie ma również przeszkód, aby osoba zamieszkała w Kanadzie zgłosiła wniosek o świadczenia polskie i kanadyjskie w ZUS. W takiej sytuacji wniosek, w zakresie uprawnień do świadczeń polskich, zostanie rozpatrzony przez ZUS, natomiast w zakresie świadczeń przysługujących na podstawie przepisów kanadyjskich zostanie przekazany do rozpatrzenia instytucji kanadyjskiej.

Osoba zamieszkała w Kanadzie, **posiadająca wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia**, wniosek o świadczenia polskie składa bezpośrednio w instytucji polskiej. Wniosek taki można zgłosić także za pośrednictwem instytucji kanadyjskiej, która przekaze go odpowiedniej instytucji w Polsce, tj. ZUS albo KRUS.

► Osoba zamieszkała w państwie trzecim

Osoba zainteresowana zamieszkała w państwie trzecim (poza Polską i Kanadą) wniosek o emeryturę lub rentę z tytułu okresów uznawanych przebytych w obu krajach zgłasza w polskiej albo kanadyjskiej instytucji właściwej, w zależności od tego, w którym państwie ostatnio podlegała ubezpieczeniom społecznym.

Zgłoszenie wniosku w instytucji danego państwa dokonywane jest na zasadach opisanych w poprzednich punktach.

Gdzie złożyć wniosek o świadczenie z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej?

Wniosek o świadczenie z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej wnioskodawca powinien zgłosić bezpośrednio w instytucji właściwej, na zasadach określonych w wewnętrznym ustawodawstwie stosowanym przez tę instytucję.

Oznacza to, że wnioski o renty z tytułu wypadków przy pracy lub chorób zawodowych oraz jednorazowe odszkodowania z ZUS należy składać bezpośrednio w ZUS. Jeżeli jednak zainteresowany mieszka lub przebywa w Kanadzie, wniosek można również zgłosić za pośrednictwem instytucji kanadyjskiej, która przekaze go właściwej polskiej instytucji do rozpatrzenia.

Transfer przez ZUS świadczeń osobie zamieszkałej w Kanadzie

Osoba uprawniona do świadczeń z ZUS objętych umową, zamieszkała w Kanadzie, może otrzymywać swoje świadczenie, zgodnie z dyspozycją złożoną w ZUS:

- w Polsce (na rachunek bankowy emeryta lub rencisty albo do rąk osoby upoważnionej przez emeryta lub rencistę zamieszkałej w Polsce), albo
- w Kanadzie (na zagraniczny rachunek bankowy emeryta lub rencisty) – dotyczy to także terytorium prowincji Quebec.

Transferu świadczeń emerytalno-rentowych dla osoby zamieszkałej w Kanadzie, na jej rachunek bankowy w tym kraju, dokonuje I Oddział w Łodzi.

Wniosek o transfer emerytury lub renty do Kanady można złożyć bądź w I Oddziale w Łodzi, bądź w innym oddziale ZUS, który przyznał lub wypłacał dotychczas świadczenie w Polsce. W tym drugim przypadku obsługa wypłaty emerytury lub renty przekazywana jest do I Oddziału w Łodzi – Wydziału Realizacji Umów Międzynarodowych.

Emerytura lub renta przekazywana jest świadczeniobiorcy bez potrącenia przez ZUS składki na ubezpieczenie zdrowotne w Narodowym Funduszu Zdrowia, ponieważ emeryci i renciści ZUS zamieszkali w Kanadzie nie są objęci ubezpieczeniem zdrowotnym w Polsce.

Emerytura lub renta wypłacana jest co miesiąc w dniu ustalonym w decyzji ZUS jako termin płatności świadczenia. W przypadku, gdy kwota emerytury lub renty przekazywana do Kanady jest niższa niż kwota najniższej polskiej emerytury, jej wypłata może odbywać się w terminach innych niż miesięczne (np. kwartalnie). Za dzień wypłaty emerytury lub renty przekazywanej do Kanady uważa się dzień przekazania należności do banku.

Wpływ kanadyjskich świadczeń na prawo i wysokość emerytury lub renty z ZUS

Jeżeli osoba, której ustalono prawo do emerytury lub renty z ZUS pobiera również emeryturę lub rentę z kanadyjskiego systemu zabezpieczenia społecznego, to fakt pobierania świadczenia zagranicznego nie powoduje zmniejszenia ani zawieszenia prawa do świadczenia z ZUS.

Wpływ przychodów osiągniętych z tytułu działalności wykonywanej w Kanadzie na prawo i wysokość emerytury lub renty pobieranej z ZUS

Emeryci oraz renciści ZUS obowiązani są do informowania ZUS o zarobkach i innych przychodach osiągniętych z tytułu działalności wykonywanej zarówno w Polsce, jak i za granicą, w tym w Kanadzie – zarówno u pracodawców polskich, jak i zagranicznych. Wysokość tych przychodów może mieć wpływ na kwotę przysługującej emerytury lub renty z ZUS. Jeżeli wysokość zagranicznych przychodów przekracza:

- 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia obowiązującego w Polsce, ale nie więcej niż 130% miesięcznego wynagrodzenia – emerytura lub renta ulega zmniejszeniu,
- 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia obowiązującego w Polsce – prawo do emerytury lub renty ulega zawieszeniu.

Powyższe reguły nie dotyczą emerytów, którzy osiągnęli wiek wynoszący: 60 lat w przypadku kobiet, 65 lat mężczyźni.

Szczegółowe informacje na ten temat można uzyskać w placówkach ZUS.

Obowiązki informacyjne wobec ZUS emerytów lub rencistów zamieszkałych w Kanadzie

Emeryci lub renciści ZUS mają obowiązek informować jednostkę ZUS wypłacającą świadczenie o każdej okoliczności, która ma wpływ na uprawnienia do emerytury lub renty albo ich wypłatę. Do okoliczności tych należą

w szczególności: zmiany w zakresie danych personalnych (np. imienia, nazwiska) i adresowych, zmiana państwa zamieszkania, zmiana numeru rachunku bankowego, podjęcie zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, osiąganie przychodu mającego wpływ na zawieszenie lub zmniejszenie emerytury lub renty (dotyczy to przychodu zarówno z działalności wykonywanej w Polsce, jak i za granicą).

Emeryci oraz renciści ZUS są zobowiązani – na żądanie organu rentowego – do potwierdzania własnoręcznym podpisem istnienia dalszego prawa do pobierania świadczenia. Jednostka ZUS wypłacająca emeryturę lub rentę osobom zamieszkałym w Kanadzie przesyła okresowo świadczeniobiorcom, do wypełnienia i odesłania do ZUS, formularz *Poświadczenie życia i zamieszkania*.

Formularz ten powinien zostać wypełniony i własnoręcznie podpisany przez emeryta lub rencistę, a w przypadku zaistnienia okoliczności uniemożliwiających lub utrudniających złożenie własnoręcznego podpisu – przez osobę sprawującą faktycznie opiekę nad tym świadczeniobiorcą. Własnoręczne złożenie podpisu przez daną osobę w obu przypadkach powinno zostać potwierdzone przez właściwy urząd lub osobę do tego upoważnioną w państwie zamieszkania wymienionych osób, albo przez upoważnioną osobę w polskiej placówce dyplomatycznej lub konsularnej.

Gdzie można uzyskać więcej informacji?

- Niniejsza ulotka ma charakter ogólny. Więcej informacji można uzyskać w:
- w najbliższej jednostce terenowej ZUS,
 - w serwisie internetowym: www.zus.pl,
 - w wyznaczonej jednostce terenowej ZUS, właściwej do rozpatrywania wniosków o emerytury lub renty z ZUS oraz ich transferu z zastosowaniem umowy polsko-kanadyjskiej, którą jest: I Oddział ZUS w Łodzi – Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych (ul. Zamenhofa 2, 90-431 Łódź, tel.: +48 42 638 29 67, +48 42 638 24 80),
 - w Centrali ZUS – w instytucji łącznikowej w zakresie świadczeń emerytalno-rentowych podlegających koordynacji na podstawie umowy, współpracującej z kanadyjską instytucją łącznikową, której zadania wykonuje: Departament Rent Zagranicznych (ul. Senatorska 10, 00-082 Warszawa, tel.: +48 22 826 05 53, e-mail: drz@zus.pl).

Informacje na temat świadczeń z kanadyjskiego systemu zabezpieczenia społecznego dostępne są:

- na stronie internetowej: www.servicecanada.gc.ca,
- w instytucji kanadyjskiej: International Operations Service Canada [355 North River, Ottawa, Ontario, K1A 0L4 Canada, tel.: 1 800 454-8731, 1 800 255-4786 (TTY) – dostępny z Kanady lub USA; +1-613-957-1954 – dostępny z innych krajów].

Warszawa, październik 2009 r.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (Departament Rent Zagranicznych)

00-082 Warszawa, ul. Senatorska 10

Skład: Poligrafia ZUS w Warszawie. Zam. nr 2313/09.

Druk: Wydż. Poligr. ZUS we Wrocławiu. Nakł. 3000 egz. Zam. nr 532/09.